

MALLE JÄRVAN – 75

2018 aasta kuunal juulikuul 31. päeval pühitses oma juubelisünnipäeva Eesti Taimekasvatuse Instituudi vanemteadur põllumajandusdoktor Malle Järvan. Juubilar on sündinud Viljandimaal Auksi külas Lapi talus Magda ja Eduard Maasepa viielapselise pere esimese lapsena, õppis kohalikus Auksi algkoolis ja Carl Robert Jakobsoni nimelises Viljandi I keskkoolis. Haridustee jätkus Eesti Põllumajanduse Akadeemias, mille ta lõpetas 1966. aastal õpetatud agronoomina *cum laude*.

Alates 01.08.1966 sai Malle Järvani elukohaks Saku ja töökohaks Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi (EMMTUI) juurde kuuluv Vabariiklik Agrookeemia Laboratoorium, ametinimetuseks agronoom-agrokeemik. Õpihimulise noorena sai temast 1972. aastal aspirant köögiviljanduse erialal. Esimene väitekiri teemal "Väetiste mõju porgandi ja söögipeedi saagile ning kvaliteedile Eesti leetunud kamarkarbonaatmuldadel" valmis 1975. aastal, kuid seoses Eestis kaitsmisnõukogude töö aastatepikkuse katkestamisega õnnestus see kaitsta venekeelsena 1978. aastal Läti Maaviljeluse Instituudis. Eduka kaitsmise tulemusena omistati Malle Järvanile põllumajandusteaduste kandidaadi kraad agrookeemia erialal. Aspirantuuri lõpetamise järel töötas ta aastail 1975–1992 EMMTUI köögiviljanduse osakonnas – algul nooremteadurina, seejärel vanem- ja juhtivateadurina. Uuris avamaa- ja katmikköögiviljade väetamist ning saagi kvaliteeti, samuti viljelusviiside mõju köögiviljade saagile ja bioloogilisele kvaliteedile. Malle Järvani olulisimaks uurimisvaldkonnaks tol nn "nitraadi-buumi" perioodil, mil paljude köögiviljaliikide nitraatidesisaldus oli Eestis rangelt reglementeeritud ja piinormide ületamisel järelevalve organid – süüdistades põllumehi liigses väetiste kasutamises – tunnistasid sellised köögiviljapartiid inimtoiduks kõlbmatuks, sai nitraadiprobleemi agronoomiliste ja agrookeemiliste aspektide mitmekülgnel selgitamine teaduskatsete varal. Ligemale kahekümne aasta jooksul kogunenud uurimistulemuste põhjal valmis väitekiri "Köögiviljade nitraatidesisaldust mõjutavad tegurid" põllumajandusdoktori teaduskraadi taotlemiseks taimekasvatuse erialal. Selle eduka kaitsmise tulemusena Eesti Põllumajandusülikoolis 1994. aastal sai Malle Järvanist Eesti kõigi aegade esimene naisdoktor agronoomiateaduste alal.

Seoses otsustavate ümberkorraldustega põllumajandusteaduses muutusid töökohtade ja ametite nimetused ka Eesti Maaviljeluse Instituudis. Malle Järvanist sai 11.02.1992 agrookeemia osakonna juhtteadur ja 19.09.1994 saagi kvaliteedi analüüsi osakonna juhataja. Aastail 2002–2007 töötas ta põllukultuuride osakonna

juhatajana ning 2008–2013 taimekasvatuse osakonna vanemteadurina. Seoses instituudi liitumisega Jõgeva Sordiaretuse Instituudiga 01.07.2013 jätkab Malle Järvan töötamist Eesti Taimekasvatuse Instituudi agrotehnoloogia osakonna vanemteadurina.

Aastatel 1997–2003 uuris ta Eestis asuvate suurtööstuste (AS Silmet, AS Kunda Nordic Tsement, AS Nordkalk) jää- ja kõrvalproduktide keskkonna- ning ressursisäästliku kasutamise võimalusi põllumajanduses ning haruldaste muldmetallide mikrolisandi toimet taimele väetamisel. Agrookeemikuna arendas Malle Järvan edasi ka muldade lupjamise teoreetilisi aluseid ja praktikat seoses põlevkivituha asendumisega klinkritolmu ja paekivijahudega.

Aastail 2003–2015 juhtis ta Põllumajandusministee-riumi finantseerimisel nelja mahukat rakendusuringu-projekti, mille eesmärgiks oli uurida põllukultuuride toitumistingimuste parandamise ja kasvatamise tasuvuse suurendamise võimalusi, võrrelda mahe- ja tavaviljeluse mõju mulla viljakusele, bioloogilisele mitmekesisusele ning külvikorralduste saagikusele ja kvaliteedile, uurida tõrjevõtteid ning hinnata nende tõhusust raskesti tõrjutavate umbrohtudega (tuulekaer, puju) saastunud tootmispõldudel. Malle Järvani panuseks võib lugeda ka seda, et oma katsetega alates 2003. aastast esmakordselt Eestis tegi ta kindlaks – ja järgnevate aastate katsetulemused ning praktika vaid kinnitasid seda veenvalt – et talinisu saagikus ja küpsetuskvaliteet sõltuvad olulisel määral väevlga varustusest.

Praktilise katsetöö kõrval on Malle Järvan olnud väga viljakas autor. Tema sulest on praeguseks ilmunud 368 publikatsiooni, millest 138 on teadusartiklid ja 10 raamatud. Väärrib märkimist, et viimase viie aasta jooksul on Malle Järvanilt (esiautorina) ilmunud 6 *Web of Science* andmebaasides kajastatud (1.1.) teadusartiklit. Samuti on ta olnud ühe doktoritöö ja kahe magistratöö juhendaja. Korduvalt on ta andnud asjalikku nõu ETV ja Eesti Raadio saadetes "Vaata aeda", "Vaata kööki", "Maahommik", "Aiatar" ja "Maatund".

Aastatel 1996–2005 oli Malle Järvan EPMÜ põllumajandusteaduste ja majandusteaduste doktorinõukogu liige, 2000–2002 Eesti Teadusfondi põllumajandusteaduste ekspertkomisjoni liige, aastatel 1998–2006 APSi eestseisuse liige ja APSi teaduspreemia laureaat 1995.

Aastatel 1999, 2001 ja 2002 esitati Malle Järvan EV teaduspreemia nominendiks põllumajandusteaduste valdkonnas. Teda on autasustatud Põllumajandusministee-riumi sinise teenetemärgiga ning medalitega "Külvaja" ja "Kalevipoeg kändmas". Lisaks viljakale teadustööle on Malle koos abikaasa Uudoga rajanud oma kodumaja ja aia Sakus Vääna jõe kaldale ning üles kasvatanud ja koolitanud kaks andekat poega. Ka vana- vanaisa rajatud ja kestvalt suguvõsa valduses hoitud isatalus Lapol on nad perega olnud oodatud abilised.

Õnne ja jõudu järgmiseks veerandsajaks!

Erika Vesik